

**Иқтибос аз феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

*Extract of the National Inventory List of the
Republic of Tajikistan for ICH*

1. Номи унсур:

- Номи пурра ба забони миллӣ: “Меҳргон”
- Номи пурра ба забони англисӣ: “Mehregan”.

2. Рақами тартибии феҳрист ва санаи бақайдгирӣ.

Унсур дар Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ таҳти рақами No. C017, соли 2014 сабт шудааст. Феҳрист дар ҷаласаи Ҳайати мушовараи Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон нахуст дар санаи 10 апрели соли 2014 ва нусхаи охиринаш бо тақмили иловаҳо 24 январи 2022 тасдиқ шудааст.

3. Мансубияти унсур ба бахш ва зербахши феҳрист

- Таҷрибаҳои иҷтимоӣ, маросим ва ҷашнҳо;
- Касбу ҳунарҳои анъанавӣ;
- Донишу таҷрибаҳои марбут ба табиат ва кайҳон.

4. Паҳншавии ҷуғрофӣ унсур

Унсур дар саросари Ҷумҳурии Тоҷикистон паҳн шудааст. Махсусан дар шаҳрҳо ҷорабиниҳои зиёди идона баргузор мешаванд. Инчунин дар байни ақаллиятҳои этникии Ҷумҳурии исломии Эрон низ ҷашни Меҳргон мушоҳида шудааст.

5. А. Номи ҷамъият, гурӯҳ ва афроди марбут ба унсур.

Ҷамъият, гурӯҳ ва афроди бешар алоқаманди унсур инҳо мебошанд:

1. "Маҳалла" – воҳиди маъмурӣ дар сохтори шаҳру ҷамоатҳо ва деҳот.

2. Кишоварзон, деҳқонон.
3. Боғдорон.
4. Чорводорон.
5. Хунармандон.
6. Кормандони соҳаҳои фарҳангу санъат.

В. Иштироки ҷамъият, гурӯҳ ва иҷрокунандагони унсур дар раванди феҳристсозӣ ва таҳияи парвандаи номинатсия.

Дар Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот (ПИТФИ) соли 2013 гурӯҳи коршиносони МФҒ барои гирдоварии маводи тоза ва таҷдиди Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ таъсис ёфт. Ба гурӯҳ фолклоршиноси тоҷик Раҳимов Д. аз Академияи илмҳои ҚТ роҳбарӣ мекард. Инчунин ба гурӯҳ муҳаққиқон аз ПИТФИ – Қличева Н., Зубайдов А., Муҳаммадиев Ҳ., Обидпур Ҷ. ва Холмуродов З.; аз муассисаҳои дигар Аминов А. (Институти забон ва адабиёт), Муродов М. (Донишгоҳи миллии Тоҷикистон) ва Қодиров Ф. (Донишкадаи давлатии санъати Тоҷикистон ба номи М. Турсунзода) шомил буданд. Гурӯҳ якҷанд сафарҳои хидматӣ ҷиҳати гирдоварии мавод ба вилояти Суғд, Хатлон, водии Ҳисор, Рашту Кӯлоб ва Бадахшон созмон доданд. Дар ин сафарҳо коршиносон бо намоёнҳои ТҒҲ-и маҳаллӣ, бо хунармандони халқӣ, сарояндаҳову мутрибон, санъаткорон, омӯзгорон, намоёнҳои муассисаҳои давлатӣ ва ғайра ҳамсухбат шуда, мавод ҷамъ оварданд. Инчунин аз 4 минтақа (Суғд, Қурғонтеппа, Кӯлоб ва Хоруғ) намоёнҳои гурӯҳ барои такмили феҳрист мавод фиристодаанд.

Ходимони илмии Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот соли 2014 «Феҳристи миллии мероси фарҳангии ғайримоддӣ»-ро бо дарҷи 286 намунаи фарҳанги суннатӣ тартиб дода, пас аз як сол ба ҷоп расониданд. Солҳои 2016, 2018, 2020 ин феҳрист бо иловаи маводи тоза бо забонҳои тоҷикию англисӣ такмил гардид. Такмили охиринаи он соли 2022 сурат гирифт, ки дар баррасӣ ва такмили феҳристи мазкур ходимони илмии пажӯҳишгоҳ, хунармандон, аҳли фарҳангу санъат ва намоёндагони созмонҳои ғайридавлатӣ ширкат варзиданд.

Дар такмили ниҳии феҳристи мазкур намоёндагони ҷамъиятҳои ҷунонун, ташкилотҳои давлатию ғайридавлатӣ, марказҳои хунармандӣ, олимон, рӯзноманигорони озод, блогерҳо иштирок кардаанд. Масалан, намоёндагони ташкилоти ҷамъиятии “Кӯҳҳои Помир”, созмони Рушди

эҷодкорони Тоҷикистон, ташкилоти ҷамъиятии “Хуршед”, ташкилоти ҷамъиятии “Зан ва замин”, мактаби “Атласу адрас ва дигар хунарҳои дастӣ”, Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилоот, намояндаҳои ҷамоатҳои Ғулақандоз, Зарафшон, Гулхонаи ноҳияи Ҷаббор Расулов, аз деҳаи Муъминободи Ҳисор ва дигарон иштирок кардаанд.

6. Тавсифи унсур.

Ҷашни Меҳргон дар қатори Наврӯзу Сада аз куҳантарин ҷашнҳои мардумони эронитабор ба шумор меравад. Дар гузашта, ин ҷашн дар рӯзи 16-уми моҳи *меҳр*, ки он рӯзро низ *меҳр* меномиданд, баргузор мегардид, ки мутобиқ ба 8-уми октябри тақвими григорианӣ мебошад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳоло ин ҷашн расман рӯзи 15-уми октябр таҷлил мешавад.

Дар даврони шӯравӣ, ки хоҷагиҳо коллективӣ буданд, ба ҷойи Меҳргон «Иди ҳосилот»-ро қайд менамуданд. Сарварони хоҷагиҳо дар давоми моҳи октябр, баъди ҷамъоварии ҳосили деҳқониашон дар як рӯзи муайян дар майдонҳои ораста ва ё хирманҳо намунаҳои маҳсулоти худро ба намоиш гузошта, зери садои карнаю сурнай ва дафу нақора, бо шодбошиҳо ва табриқот иди ҳосилотро таҷлил менамуданд.

Пас аз соҳибистиклол гаштани Ҷумҳурии Тоҷикистон роҷеъ ба ҷашни Меҳргон маълумотҳои таърихӣ дар китобҳо ва саҳифаҳои матбуот яке паси дигаре чоп мешаванд.

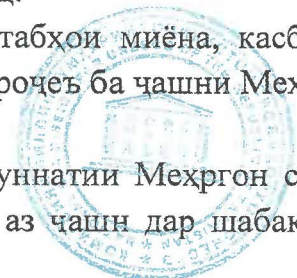
Дар айёми ҷашни Меҳргон намоишҳои идонаи маҳсулоти кишоварзӣ боғдориро зери садои хуррамонаи карнаю доираву сурнай дар шаҳри Душанбе ва маркази ноҳияҳо барпо мегарданд. Дар намоишҳо маҳсулоти хунармандӣ низ ба маърази тамошо гузошта мешаванд, бозиҳои варзиши миллӣ созмон меёбанд.

7. Тарзҳои интиқол

Донишу таҷрибаҳои суннати баргузории Меҳргон бо ду роҳ интиқол меёбанд. Тарзи якуми интиқол анъанавӣ буда, тавассути баргузор ва мушоҳида кардан онро насли ҷавон меомӯзад. Бо ин роҳ худи ҷавонон ҳам дар баргузории ҷашн иштироки ғаёлона менамоянд.

Роҳи дувум тавассути дарсу таълим дар мактабҳои миёна, касбӣ ва олии кишвар сурат мегирад. Дар барномаҳои дарсӣ роҷеъ ба ҷашни Меҳргон мавзӯъ ва соатҳо ҷудо шудаанд.

Инчунин дар интиқоли донишу таҷрибаҳои суннати Меҳргон саҳми васоити ахбори омма калон аст. Ду-се ҳафта пеш аз ҷашн дар шабакаҳои

телевизион ва радио мусоҳибаҳои олимон доир таъриху шеваи баргузорӣ ва одобу русуми Меҳргон созмон дода мешавад. Конференсияву симпозиумҳо низ ҳамасола барои рушду густариши ҷашни мазкур мусоидат менамоянд. Дар бораи Меҳргон дар айёми Меҳргон шоирон таронаву шеърҳо ва композиторон оҳангҳо эҷод мекунанд, сарояндагон онҳоро мехонанд ва ғайра.

8. Муассиса ё созмони масъул

Муассисаи масъули таҳияву тақмили Феҳристи миллии мероси фарҳанги ғайримоддӣ Пажӯҳишгоҳи илмӣ-тадқиқотии фарҳанг ва иттилооти Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

9. Низоми дастарсӣ ба Феҳрист:

Нусхаи тоҷикӣ ва англисии феҳрист дар сомонии ПИТФИ бо нишонаи зерин дастрас мебошад:

<http://pitfi.tj/node/96/>

Extract of the National Inventory List of the Republic of Tajikistan for ICH

1. Name of the element

- Full name in the native language: *Mehrgān* (*Меҳргон*)
- Full name in English: "Mehregan".

2. Inventory number and date of registration

The element has been included in the national inventory titled "National Inventory List of Intangible Cultural Heritage" in the Chapter 3. – Celebration and rituals, under No. C017 in 2014. The List was adopted in the framework of Annual Report Meeting of the Ministry of Culture of the Republic of Tajikistan in April 10, 2014, and regularly updated in 2016, 2018, 2020, but the last updation date is January 24, 2022.

3. Category and sub-category of the element

- Social practices, rituals and festive events;
- Performing arts;
- Knowledge and practices concerning the nature and universe.

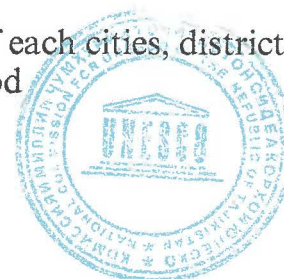
4. Geographic range of the element

The element is distributed in all territory of the Republic of Tajikistan. As well as that is practiced outside of Tajikistan among ethnic groups in the Islamic Republic of Iran.

5. A. Name of communities, groups and individuals concerned

Most concerned communities and groups of the element are as following:

1. "Mahalla" – a community form is in the structure of each cities, districts and villages. It can be applied as street, or neighborhood
2. Peasants and agriculture workers.
3. Gardeners.

4. Farmers and breeders.
5. Folk craftsmen.
6. Culture sphere workers, artists, musician.

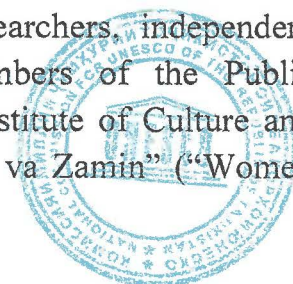
B. Participation of communities, groups, practitioners and bearers of the element in the process of inventory-making and drafting ICH nomination file

The National Inventory List of intangible cultural heritage of the Republic of Tajikistan was created in 2013 in the Research Institute of Culture and Information (RICI). There was organized a group of experts for gathering fresh materials and outlining of the National inventory list. The group was headed by Tajik folklorist from Academy of Sciences Dr. Rahimov D. In the group also were included researchers from RICI: Klicheva N., Zubaydov A., Muhammadiev H., Obidpur J, and Kholmurodov Z.; from other institutions – Aminov A., (Institute of Language and Literature); Murodov M., (Tajik National University) and Qodirov F. (Tajik Institute of Arts). The group conducted several fieldworks in different districts and regions of the country and collected the necessary materials for completion of the inventory list. In these fieldworks experts collaborated with local NGO's, folk artists, folk craftsmen, folk singers, musicians, performers, teachers, representatives of local governments, and other people. Also in 4 regions of the country (Sughd, Kurgantube (present Bokhtar), Kulob, Khorogh) work representatives of the inventory group, which provide with fresh materials and information about situation of each element. The updating activity carried out in frame of “State program on safeguarding ICH in the territory of the country for the period of 2013-2020”.

In discussion of the inventory participated scholars, NGO representatives, journalists, workers from cultural departments, folk craftsmen, folklore performers and artists.

The inventory list regularly updates in each 2 years. Thus, in 2022, it was updated again and was discussed at the meeting of scholars of the given Institute, in which participated representatives of the cultural sphere, folk craftsmen and artists as well.

In the process of last updating were participated different communities, including NGO, Cultural centers, handicraft centers, researchers, independent journalists, bloggers, including representatives and members of the Public Association “Kuhhoi Pomir”, PO “Khurshed”, Research Institute of Culture and Information, Creative Development of Tajikistan, PO “Zan va Zamin” (“Women

and Land”), School of Atlas, Adras and other handicrafts, chaired by M. Yakubi in Khujand, and community members of the Ghulakandoz, Zarafshan, Gulkhona villages in Jabbor Rasulov district, community members of the Muminabad village, of the Hisar town and some others.

6. Description of the element

Mehregan is the autumn harvest festival, which is celebrated in the middle of October month, after or during the gathering the yield. In the ancient times Mehregan marked the autumn equinox and according to Iranian old calendar celebrated in the 8th of October. According to ancient Iranian (Tajik) beliefs and myths, Mehr (Mithra) was the God of Sun light and sky, he gave to peasants, gardeners, farmers and craftsmen blessing for abundance of their product. In response people organized the Mehregan festival meaning the thankfulness.

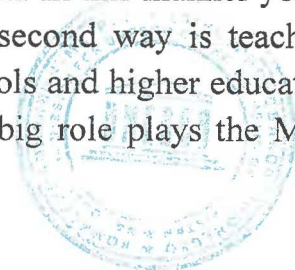
In the Republic of Tajikistan now 15th of October officially announced the day of Mehregan celebration. During the celebration people organize exhibition of agriculture products, vegetables, fruits and kinds of grain. Some groups prepare different traditional dishes using fresh products and put on the table of exhibition. The special tablecloth of the Mehregan contains of fruits such apple, pomigranate, grape, lemon, pear, and etc. The exhibition of folk crafts products is a main part of the festival. The musical groups also join the festival with joyful concerts, dancers dance traditional lyric and humoric dances.

In other side of the squares or stadiums will be organized traditional sport games and entertainments such as wrestling, rope pulling, rope walking and etc. Holiday strolls are organized in the cities and towns.

In the villages and rural areas people continue the traditionl cunstoms, such inviting guests, sending fruits as autumn present to the friends and neighbors.

7. Modes of transmission

The knowledge and skills related to the Ceremony of Mehregan in Tajikistan transmits today in two ways: first, traditionally through the holding of festival and playing a social roles and observation by young generation. In this manner young generation also actively participate in the process. The second way is teaching knowledge and skills related to the Mehregan in the schools and higher education institutes. In the transmission of the element today the big role plays the Mass

Media as well. For example, Tajik State television channels two-three weeks before the Mehrgon festival start special musical, informational and cultural programs related to the Mehrgan. Scholars give interviews through TV and Radio channels. Annually conferences and round tables dedicated to the element also will be held in the teaching and research institutions. About the Ceremony of Mehregan there are many poems created by ancient and contemporary poets. Composers compose melodies and singers sing songs on Mehregan through local TV and Radio channels.

8. Responsible entity, state agency, institution

Office responsible for updation of the National Inventory List of intangible cultural heritage is Research Institute of Culture and Information of the Republic of Tajikistan.

9. Access to the inventory:

The Tajik and English versions of the inventory is available at:

<http://pitfi.tj/node/96>

